

EUSKERA AGERKARIA BIRRARGITARATZEAZ

Bilbo, 1983-VII-29

Juan San Martin

Edozein erakundek, bere agiazko nortasunez instituzio sena izango badu, behar beharrezkoa du belaunik belaun erakundeari dagozkion ekintza propioak landuz ordezkatzen duen herriarentzat kultur ondasunak lortzea. Puntu honetan, uste dut, Euskaltzaindiak, urte larriak igaro baldin baditu ere, aski ongi bete dituela bere helburuak. Horren lekukorik aipagarriena dugu **Euskera** agerkaria.

Gure hizkuntzaren aldeko lanetan **Euskera** agerkaria harrobi handia dela esan beharrik ez dago. Euskarari eta euskal literaturari buruzko zernahi lan aurkitzen da bertan: euskararen kezka eta arrangura sentitu duten gizonei buruz, euskal idazle zaharrei buruz, euskalkien bilketa eta azterketak, testu zaharren edizioak, gramatika eta hiztegi lanak, euskara eta euskararen etorkiaz iker lanak, Euskaltzaindiaren eta euskararen kondairari dagozkion albisteak, biografi eta bibliografi lanak, eta, noski, Euskaltzaindia beraren erabaki eta agiriak, batzarreetako txostenak, etab.

Gerra aurreko 17 tomo eta gerra ondoko 9 tomoak ahituak daude, aspaldian. Eta premiazkoa zitaion Euskaltzaindiari, batez ere Unibertsitatea, kultur erakunde berriak sortzeaz eta euskal katedradun Institutoak gehitzeaz **Euskera**-ko materialak eskuartean behar eta bilatzeko hain erraza ez zenez gero.

Hala ere, erakundearen ondareak aipatu ditudanez, egun, toki honetan, gogorazi beharra dut Bilbon Erriberako egoitza zaharrearantz bildu dugun ondasuna, agiritegi aberatsez, hizkuntzeri buruzko aldizkari espezializatuez, eta Azkuek utzitako liburutegia bera lau aldiz gehitua, 25.000 liburutik gora dituen eta zalantzarik gabe Euskal Herrian linguistikaz eta euskal literaturazko ondarerik aberatsena noski, eta ikasle eta ikertzaile guzien zerbitzurako jarria.

Baina, Euskaltzaindiak bere baitarik lortu dituen bilketa eta ikerketa lanak publikazioen bidez eskaintzen ditu eta horien artean lehena eta garrantzitsuenak, erakundearen lan eta agiriak biltzen dituzenez, arestian esan bezala, **Euskera** agerkaria du.

Agerkari hau 1920an sortua da, 1919ko agiriak publikatzeaz hasten baldin bada ere. Euskalariak ongi dakitenez, gure mende honetan euskarari buruz idatzi diren lanik gehienak eta garrantzitsuenak biltzen ditu. Hala ere, bere zabalkunde urria izan da, batez ere gerra aurreko garaian. 1930 eta 1933an Editorial Vasca, S. A. inprimategiari eginikako ordainketa agiriak erakusten dituzenez, 250 ale baizik ez ziren argitaratzen. Horregatik zetozten edonondik birrargitaratze eskariak.

Gerra aurrean 250 ale argitaratzen baziren eta orain 1.000, kopuru horren araberaz ere, ukatu ezinezkoa zen birrargitaratze honen premia. Gaur egun, **Euskera** agerkariak 668 harpidedun ditu. Beretatik 586 abonaduak eta 82 aldizkarien trukean banatzen dira. Gainerako aleak soltean saltzen dira.

Euskal Herritik aparte 18 naziotan banatzen da **Euskera**. Unibertsitate, Hizkuntz Akademia, Kultur erakundeetan. Hogetahamarretik gora dira gure aldizkari hau jasotzen dutenak. Suedia da gorengo agertzen dena, aspaldidanik Goteborg, Upsala eta Lunds, hiru Unibertsitateak harpidedun direnez.

Lehen aro hartan izan zuen zabalkunde urria gainditzeko Sendoa, S. A. argitaldariari eman genion igaz birrargitaratze honen eskubidea. Bertatik, 30 ale jasotzen ditu Euskaltzaindiak, euskaltzain, biblioteca eta bere ordezkariak bulegoetarako. Beste 200 ale saltzeko, argitaratzeileak Euskaltzaindiari, zabaltzaileei ohi den beherapenez emanez. Horietatik, oraingoz, 102 alerentzako harpidetza besterik ez dugu lortu, baina guziak saltzea espero dugu. Gainerakoan, beste 300 aleak Sendoa, S. A. argitaldariak bere kontutik salduko ditu. Eskubideak ematean egin genuen tratua araberaz, gutenez bostehun aleko argitaratzea izango bait da.

Salmentan gauza bitxiak nabari dira. Institutoetako Euskal Katedrak hain beharrezkoa duten agerkari honen eskaririk ez dute egin, baina bai ordea katedratikoez partikularki. Edonork esan dezake Instituto horietako liburutegiak hornitzeko arduradunek ez dutela gure hizkuntzaren alde ez begiramenik, ez axolarik eta ezta ere kontzientziarik. Norbaitek zuzendu beharko ditu gauza horiek euskarak bere normalizapen bideak idekiko ba ditu.

Baina, batez ere barrura begira egin da birrargitaratze hau, eta esan beharrezkoa derizat Mitxelena berak hontaz esan zidana, azken aldi honetan Euskaltzaindia gauzak ondo egiten ari dela eta ekintza onenatariko bat izan dela **Euskera** birrargitaratze hau, berari ere horko materialak eskuratzea asko kostatzen zitzaizkiolako.

Hizkuntza da gure herri honi nortasunik gehien ematen diona eta **Euskera** agerkariak Euskal Herrian kulturarako duen balioaz ondo jabetzeko aukera ederra eskaintzen digu. Hala ere zein guti ezagutzen zen. Baina, gaur egun oraindik aski ezaguna ote? Nik nere zalantzak ditut. Dena dela, herri bakoitzak, kulturaz, den bezalako neurria agertzen du eta arazo hau ere hortik neurtu beharko dugu.

Azkenik, adibide bat besterik ez. **Euskera**-ren aurkibide oso bat ere badela aditzera emateko (1). Gaur, aurkibide hoieri esker, iker lana errazago eraman ahal dezakete kontsulta egitean, autoreak edo gaiak bilatzean agerkari honekin jabetzen denak.

Bukatzeko, esan dezadan, ongi ziola euskaltzainburu jaunak birrargitaratze honi egin zion agurrezko hitzetan: "Lehen aro hartako tomoak bir-argitaratzeaz justiziario egin bide edo zor bat bete besterik ez du egiten Euskaltzaindiak. Eta bien bitartean, euskal kulturaz arduratzen direnei zerbitzu bat eskaini".

(1) Lehena Fr. Luis Villasantek 1953ko zenbakian argitaratua. Beraz, aurkezten dugun sail honen hamazazpigarren tomoan bertan datorrena, eta geroago osatuago bat neronek prestatua: "Aurkibidea, Indice, Index. 1920-1979". **Euskera** XXV, 1980.

Resumen

La reedición de la revista **Euskera**, órgano de la Real Academia de la Lengua Vasca-Euskaltzaindia, fundada en 1920 para la publicación de trabajos y actas de esta entidad, entidad que un año antes comenzó su andadura al ser fundada por las cuatro Diputaciones, en nuestros días viene a ser muy solicitada por cuantos de alguna manera se interesan por los estudios de la lengua y literatura vasca por el cúmulo de materiales reunidos en ella. Hoy, junto con la Biblioteka Azkue, que cuenta ya con más de 25.000 volúmenes, además de una valiosa documentación, viene a suponer el patrimonio más importante de esta institución académica y su reedición venían reclamando todos los estudiosos interesados por nuestra lengua.

No es necesario subrayar que la revista **Euskera** es un buen medio para laborar en pro de nuestra lengua, pudiéndose hallar en ella todo tipo de trabajos: de personas que han sentido inquietud por el euskara, sobre temas de antiguos autores vascos, recopilaciones y análisis de los dialectos, ediciones de textos arcaicos, trabajos sobre gramática y vocabularios, estudios de investigación de la lengua y su origen, información histórica sobre la Academia de la Lengua, etc. En lo que a la vida interna de la Academia se refiere, resoluciones y actas de las sesiones, ponencias leídas en las mismas o en jornadas o simposios; trabajos bibliográficos, reseñas biográficas y bibliográficas de académicos y otros de la actividad propia de la Institución.

Diecisiete tomos de la época anterior a la guerra del 36 así como nueve de la renovación en época de postguerra están agotados, cuando por otra parte estos últimos años el interés por los estudios de la lengua se ha incrementado. Estas razones y la escasa difusión de la revista en su primera época y la demanda de consultas que se venían haciendo a la Academia han sido las razones que justifican esta reedición.

Nos consta que en aquella primera época se hacían unas tiradas muy restringidas, por ejemplo, de 250 ejemplares por los años treinta. Actualmente se viene publicando en tiradas de 1.000 ejemplares. Su distribución se hace de la siguiente manera: entre los 586 abonados fijos, 82 en intercambio con otras publicaciones culturales del país y del extranjero, en su mayoría especializadas en estudios de lingüística. Y el resto se va vendiendo por números sueltos. **Euskera**, fuera del país se recibe en 18 naciones, y entre las mismas figuran una treintena de instituciones culturales. Una de las mejores acogidas se la dispensa en Suecia, donde están suscritas las Universidades de Goteborg, Upsala y Lunds.

De ahí esa necesidad imperiosa de la reedición de **Euskera**. Pues como bien manifestó el presidente de Euskaltzaindia en su saludo de presentación, que a modo de prólogo precede a la reedición: "La Academia, al reeditar los volúmenes de la primera época de **Euskera**, cree cumplir con un deber de justicia para sus mayores, al mismo tiempo que presta un servicio a cuantos se interesan por la cultura vasca".

Finalmente hay que decir que esta reedición se ha llevado a cabo gracias a la ayuda de la casa editora Sendoa, S. A., la que ha hecho posible que la venta se realice por ambas entidades. Y, tocante a este punto de las ventas, hemos de señalar que los Institutos del país con cátedra de euskara aún no han adquirido para sus fondos de biblioteca, pero sí los propios catedráticos a título personal. En ello hay algo que no funciona como debería de funcionar en un país donde se precia de una lengua que constituye uno de sus patrimonios más importantes.

El contenido general de **Euskera**, con índices de autores y materias, al objeto de facilitar el trabajo de consulta, se puede contemplar en un número publicado para los efectos en 1980. Pero el tomo 17, de la colección reeditada que ahora presentamos, ofrece los índices de la primera época (1).

(1) "Aurkibideak, Indices, Tables", **Euskera**, cuaderno 1, 1953, pp. 3-25. "Aurkibidea, Indice, Index. 1920-1979", **Euskera** XXV, 1980. 1-304.